

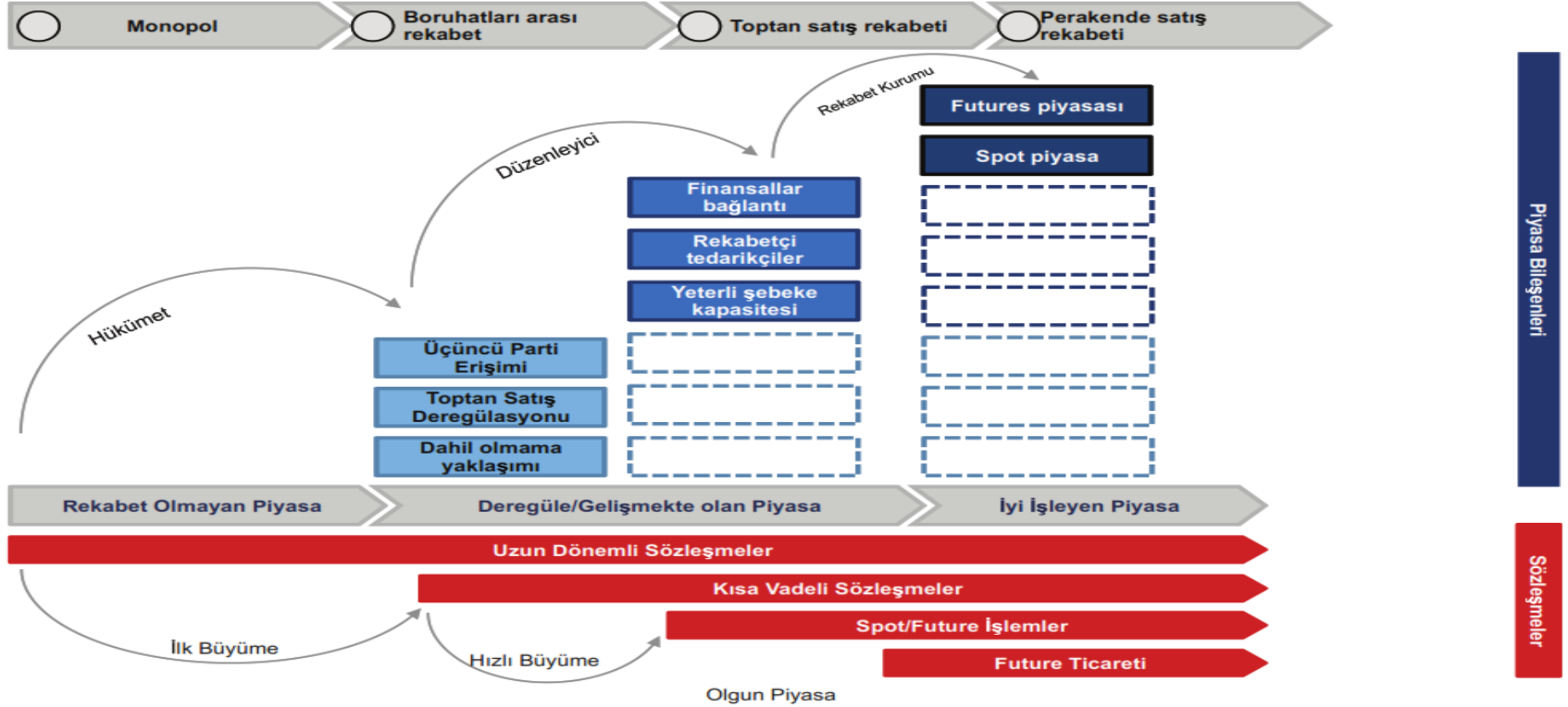
AB Doğal Gaz Piyasalarında Serbestleşme ve Arz Güvenliği

WWW.PETFORM.ORG.TR

Eser Özdi / Genel Sekreter

TOBB Türkiye Doğal Gaz Meclisi Toplantısı
Ankara

Doğal Gaz Piyasaları Nasıl Serbestleşir?

AB Enerji Politikasının 3 Sacayağı

Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın (TEFU) 194. maddesi AB'nin enerji politikasının 3 sacayağını, üye ülkeler arasında dayanışma prensibi temelinde şöyle tanımlar:

- I. İyi işleyen bir iç piyasa
- II. Arz güvenliği
- III. Enerji hatlarının birbirlerine bağlı olması

Bu 3 prensip, 2015 yılında ilan edilen Enerji Birliğinin de temelini oluşturmaktadır

AB Piyasalarında Serbestleşmenin Dört Adımı

- Eski güzel günler : Marj paylaşımı
- Değişim rüzgarları : Serbestleşme, hublar ve gazın gazla rekabeti
- Kaçınılmaz son : Fiyat müzakereleri ve kontrat yapılarının değişimi
- Tecrübeler : Batı Avrupa & Doğu Avrupa

Good Old (Oil) Days

- Gazın gazla rekabet ettiği bir piyasa yapısı mevcut değil
- Ham petrol ve petrol fiyatlarına endeksli kontratların hakim olduğu bir piyasa yapısı
- Marj paylaşımına dayalı fiyatların müzakere edildiği bir yaklaşım

Gazın Gazla Rekabeti

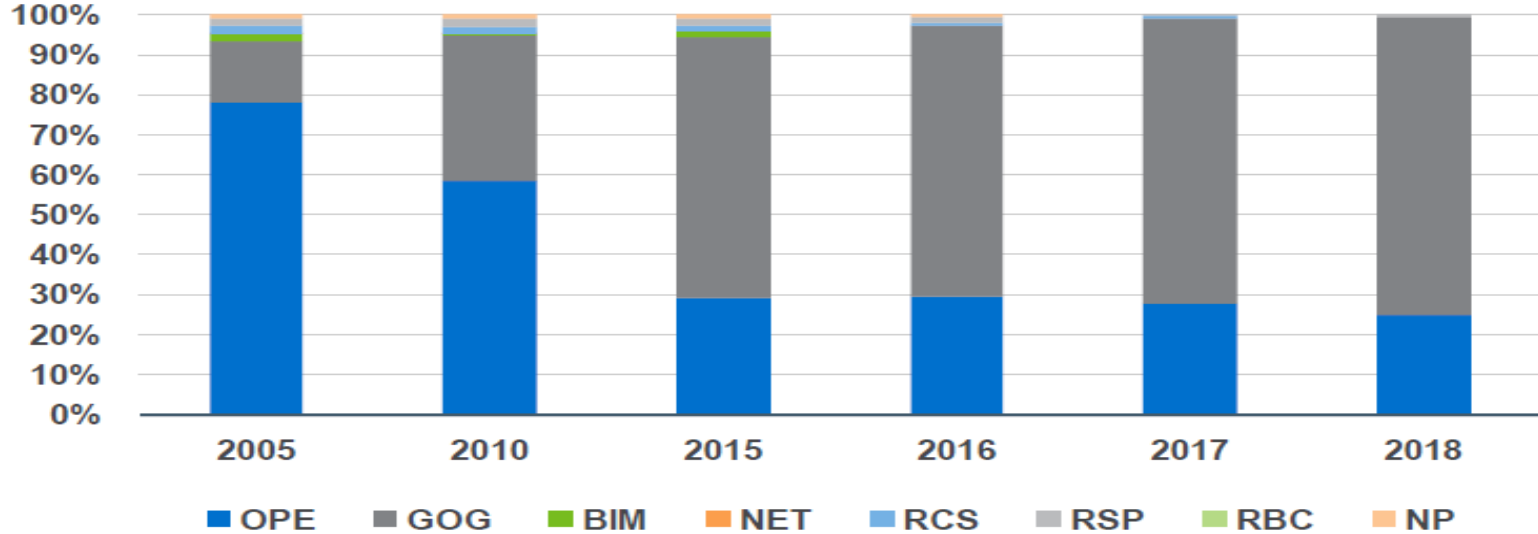
- 1998, 2003, 2009 düzenlemeleri (birinci, ikinci, üçüncü enerji paketleri)
- Üçüncü tarafların alt yapıya erişimi ve mülkiyet ayrıştırması
- Alternatif tedarikçilerin piyasa girişi ve gazın gazla rekabeti
- Hubların ortaya çıkmaya başlıyor: İngiltere (NBP, 1996), Hollanda (TTF, 2003), İtalya (PSV, 2003), Fransa (PEG Nord, 2004), Almanya (NCG/GPL, 2009)

AB Mevzuatının Uygulanışında Kullanılan Araçlar

AB Piyasalarında Hub Endeksinin Payındaki Artış

Figure 1.2 Europe Price Formation 2005 to 2018

OPE: Oil Price Escelation

GOG: Gas on Gas Competition

BIM: Bilateral Monopoly

NET: Netback from Final Product

RCS: Regulation: Cost of Service

RSP: Regulation: Social and Political

RBC: Regulation: Below Cost

NP: No Price

NK: Not Known

Fiyat Müzakereleri ve Kontrat Yapılarındaki Değişim

- Bilhassa 2008-2012 döneminde petrole endeksli kontratların, hub fiyatlarının üstünde olması alıcılar tarafından fiyat indirim taleplerini beraberinde getirdi. 2009 sonrası AB piyasalarındaki talep düşüşü, kontrat müzakere sürecini hızlandırdı.
- 2012-2017 döneminde tamamlanan müzakerelerin birçoğunda kontratlar hub fiyatlarına endekslendi ve kontrat yapıları değişti.

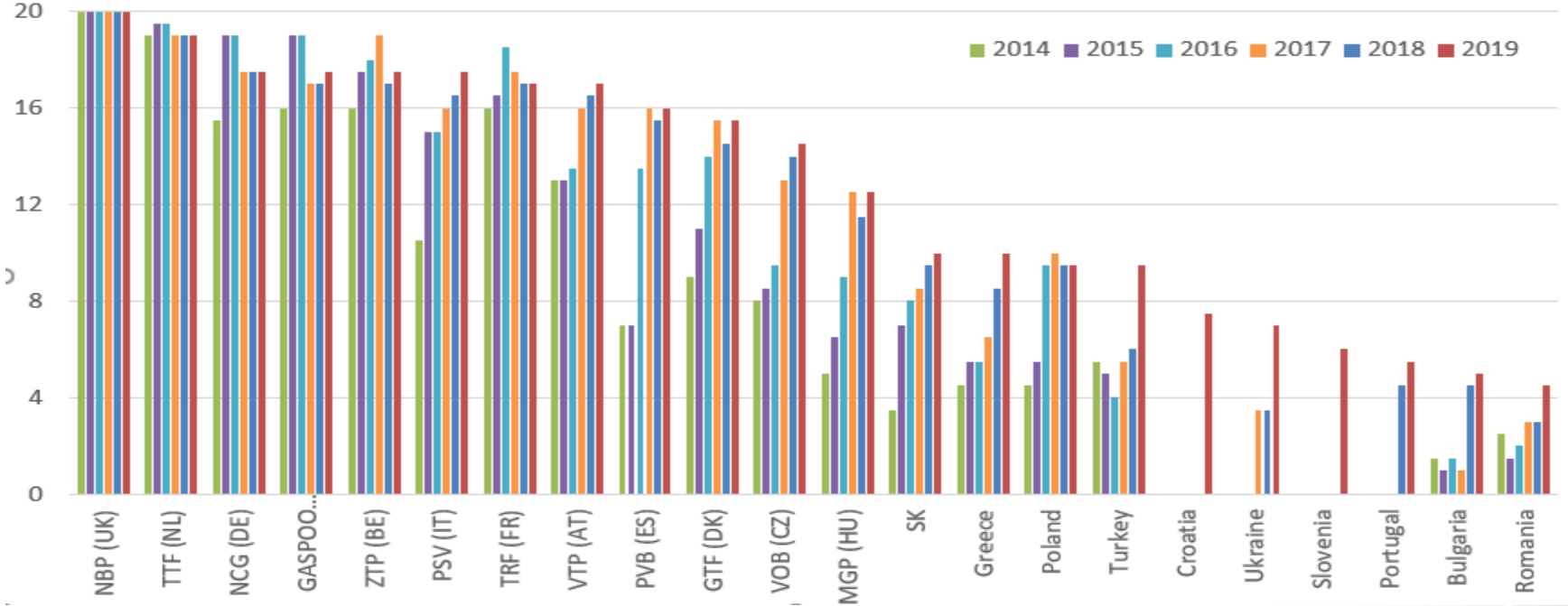
Hangi Hublar Referans Fiyat Üretme Kapasitesine Sahip - I?

2018	TRADED GAS HUBS CHURN RATES*				
HUB	2008	2011	2016	2017	2018
TTF	3.3	13.9	57.1	54.3	70.9
NBP	14.4	19.8	22.1	23.9	16.9
VTP	CEGH 2.4	CEGH 2.2	5.7	5.3	6.9
NCG	0.4	1.8	4.0	3.4	3.8
GPL		0.8	2.5	2.6	2.8
ZEE+ZTP	5.1	4.1	4.1	2.9	3.1
TRF	FRANCE 0.4	FRANCE 1.0	PEG N 1.7 TRS 0.6	PEG N 1.7 TRS 0.6	1.7
PSV	0.2	0.2	1.2	1.2	1.4
VOB	n/a	n/a	1.1	1.1	0.9
PVB	n/a	n/a	0.1	0.2	0.3

Piyasa katılımcı sayısı, ticarete konu ürün çeşitliliği, ticarete konu miktar, el değiştirme oranı ve piyasa açıklığı hubların likidite seviyesini belirleyen en önemli hususlar

Hangi Hublar Referans Fiyat Üretme Kapasitesine Sahip - II?

EFET 2019 Gas Hub Benchmarking Study

Her yıl yayımlanan EFET Hub Raporunda ülkelerin gelişimi

PETFORM
Petrol ve Doğal Gaz Platformu Derneği

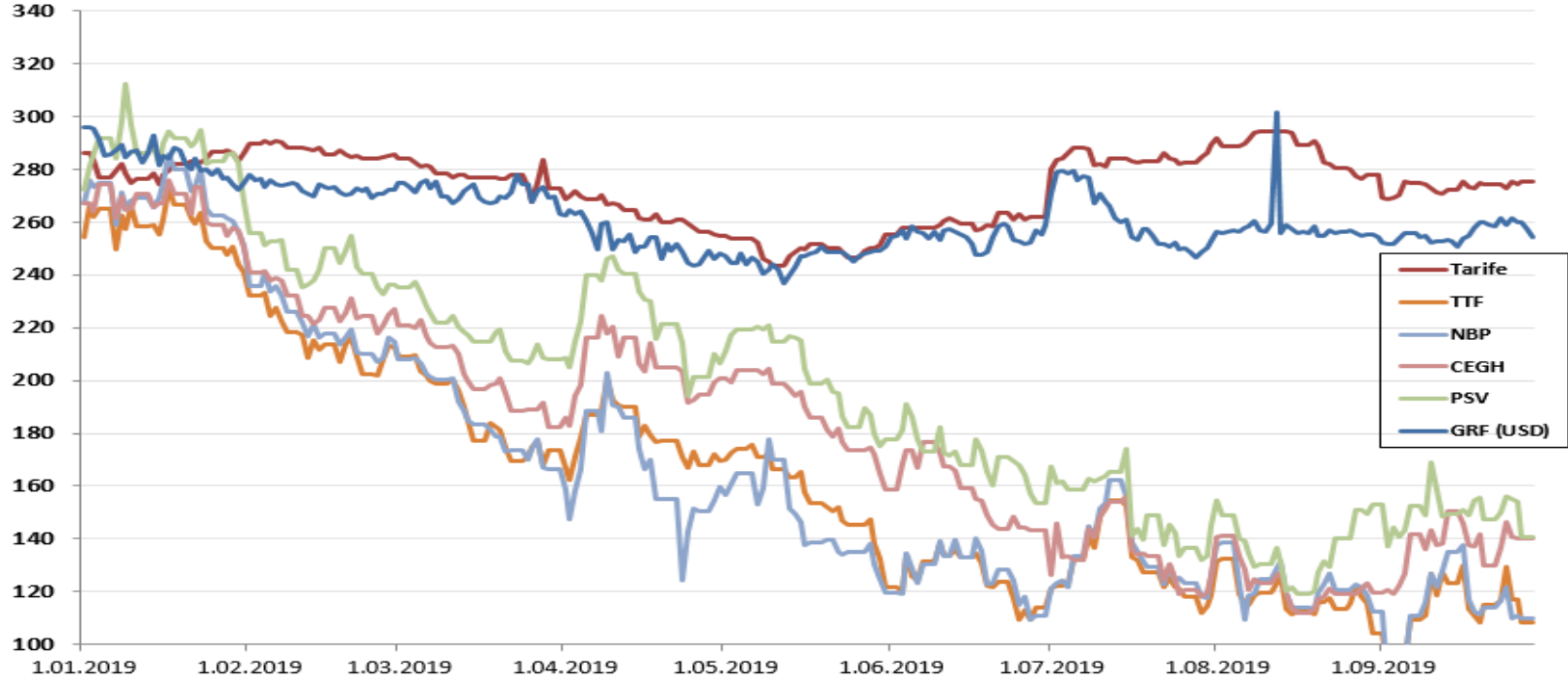
20 indikatör ile ölçülürken, en önemli hususların piyasa açıklığı

ve ticareti kolaylaştırıcı faktörler hakkında olduğu görülmektedir.

Kaynak: EFET

Hub Karşılaştırmaları (1 Ocak – 29 Eylül)

usd/ bin m3

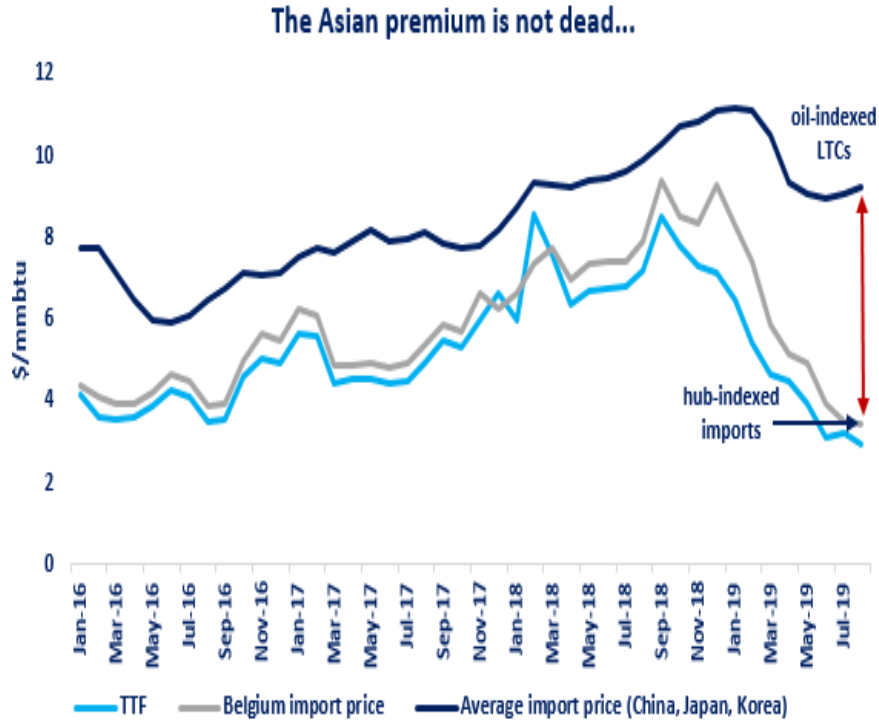

Global Gaz Fiyat Endeksleri (Kasım 2019)

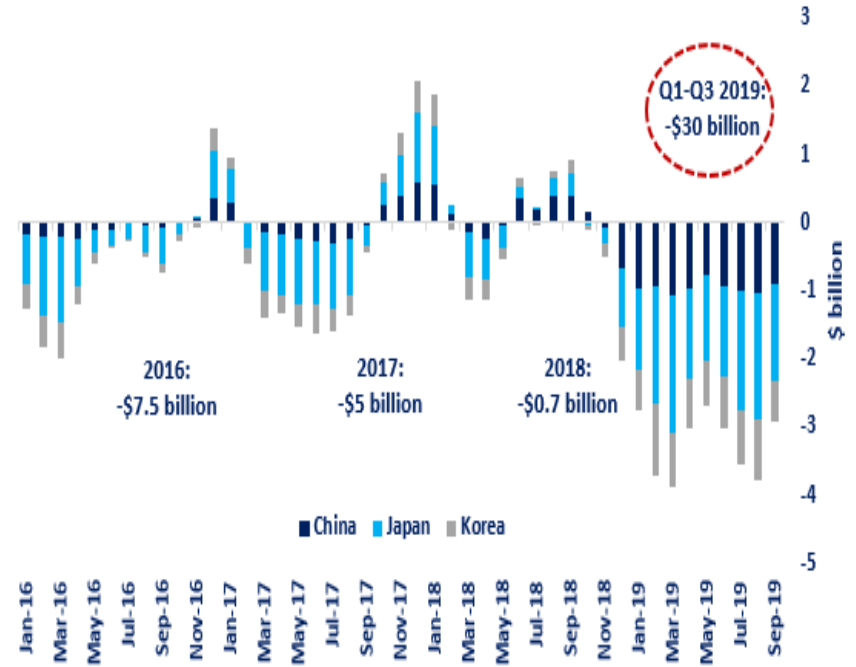
Natural gas price benchmarks –November 2019 (\$/mmbtu)

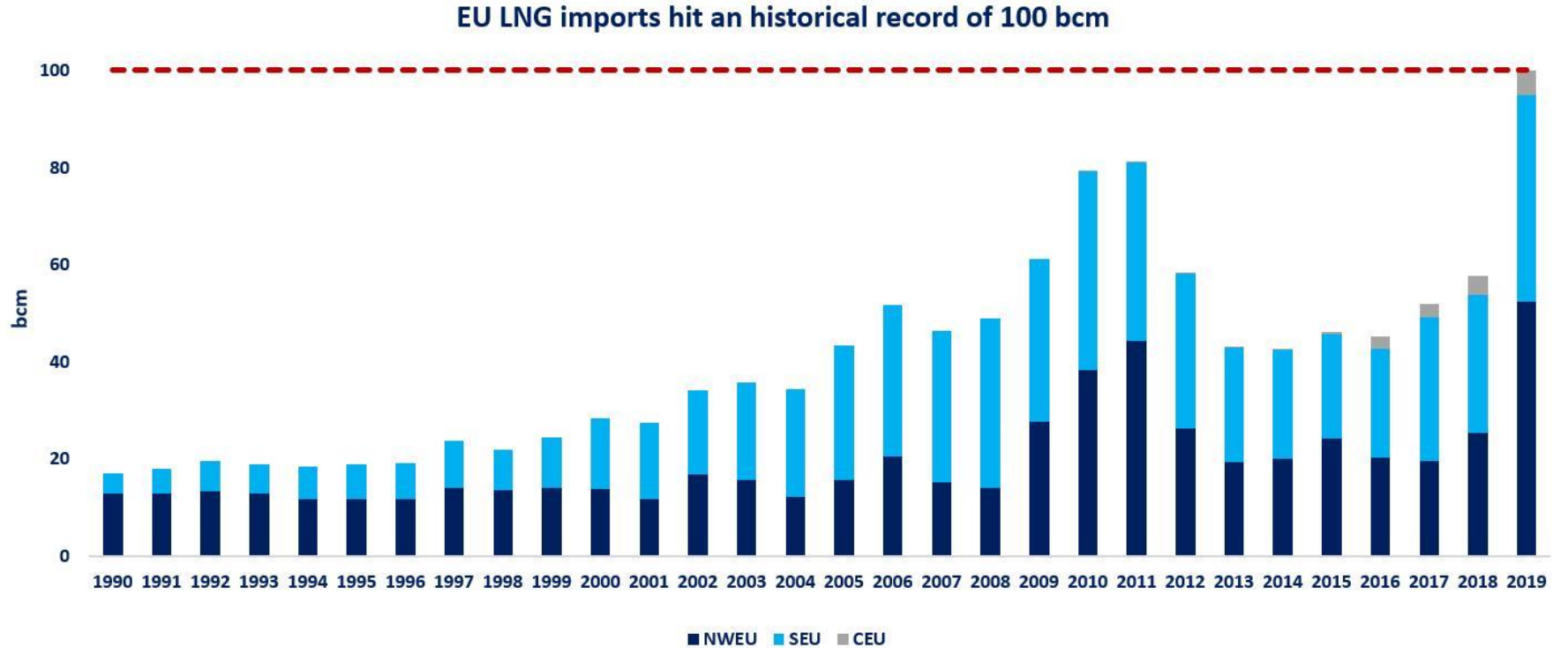
Hub Vs. Uzun Dönemli Kontrat Farkı: Asya & Pasifik Örneği

...creating into huge opportunity losses for Asian buyers in 2019

Hub Vs. Uzun Dönemli Kontrat Farkı: Asya & Pasifik Örneği

Çıkarımlar – Batı Avrupa

- Gönüllü bir değişim söz konusu değildir. 20 yıllık istikrarlı bir çalışma neticesinde sonuç alınmıştır. Serbestleşme siyasi irade ve bürokrasi tarafından talep edildi
- Hem tedarikçi şirketlerden hem de monopollerden gelen itirazlara rağmen piyasalaşma yönünde güçlü adımlar atıldı
- Avrupa Birliği mevzuatı (acqui communautaire) bu değişim sürecinde başat rol oynadı. Mevzuat derinleştikçe, piyasalar da derinleşti
- Çapraz sübvansiyonun ve piyasaya giriş engellerinin kaldırılmasında üçüncü tarafların erişimi ve mülkiyet ayrıştırmaları ilkeleri fayda sağladı

Çıkarımlar – Doğu Avrupa

- Üçüncü enerji paketinin uygulanması
- Enterkonneksiyon noktalarında şeffaf kapasite ihalelerinin yapılması
- Fiziki & sanal ters akış imkanı
- Boru hattı altyapısının güçlendirilmesi
- Enterkonnektör hatların inşası
- LNG gazlaştırma altyapısının geliştirilmesi
- Monopollerin piyasa payını azaltacak ihalelerin düzenlenmesi
- Sanal ticaret noktası ve dengeleme gazı piyasalarının devreye girmesi
- Hub vizyonu

Türkiye İçin Öneriler

- İletim ve Ticaret yapısının ayrıştırılması
- Sübvansiyonun sonlandırılması, şeffaf ve piyasa tabanlı fiyat oluşumu
- Kısa dönemli esnek kontratların oluşması, nihai teslim noktası ve ihracatı kısıtlayıcı hükümlerin yeni yapılacak sözleşmelerden kaldırılması
- Altyapının sürekli güçlendirilmesi
- Çok oyunculu piyasa yapısının korunması ve daha fazla oyuncunun piyasaya girişinin kolaylaştırılması
- Özel sektörün arz güvenliğinde daha fazla rol alması
- İthalat ve ihracatın önündeki engellerin kaldırılması ve daha dengeli bir tedarik portföyünün oluşturulması
- Portföyün dengeli dağıldığı bir toptan satış piyasası
- OTSP bünyesinde yeni ürünlerin piyasaya sunulması
- Vadeli piyasanın devreye girmesi
- Piyasa yapıcı uygulamasının başlatılması

Teşekkürler...

İletişim

Adres: Kızılırmak Mah. 1450.Sok. No:1 Ankara Ticaret Merkezi B Blok K:1 D:5
Çukurambar Çankaya / Ankara

Tel: +90 (312) 428 24 71

E-mail: eser.ozdil@petform.org.tr